

VERLOREN ILLUSIES.

Onze schoone plaat is een kunstwerk, en daar kan nu eenmaal geen kunstwerk ontstaan, of het moet een geschiedenis hebben. „Verloren illusies” werd geschilderd door Gleyre, nadat een decoratie-schildering van dezen, op aanstoken van Ingres, vernietigd was door den hertog van Luynes, die ze besteld had. Deze hertog namelijk dweept met de schilderstukken van den grooten schilder Ingres. Ten einde deze in een kostbare lijst te plaatsen, had de hertog besloten, daarvoor een museum te bouwen en de versiering van de gaanderij, waar de stukken zouden geplaatst worden, aan diens kunstbroeder, Gleyre, op te dragen. Deze opdracht beteekende voor den jongen Gleyre wijding, welslagen en roem. Hij ging met ijver en bezieling aan den arbeid en hoopte alles van de toekomst. 't Werk was voltooid, en naar de meening van Gleyre kon Ingres niet anders dan verrukt zijn over den arbeid van zijn kunstgenoot. Ingres wordt ontboden, en als hij de galerij beziet, wordt hij door Gleyre en zijn vrienden gevolgd, in spanning wachtende naar hetgeen de groote man zeggen zal over de heerlijke lijst, waarin zijn kunstbroeder zijn stukken geplaatst heeft. Wat hij zegt? Och, niets; hij ziet de schilderstukken van zijn kunstgenoot, bedekt zich het gelaat, en zwijgend — alleen de jalouzie aan het woord latend — gaat hij mee. Weenige dagen later geeft de hertog aan zijn architect last, de décors van Gleyre te vernietigen. Vergeefs protesteerden Greyres vrienden. Hij antwoordde, dat hij het werk besteld en betaald had, dat hij het had laten doen om aan Ingres te behagen, en dat het hem te doen was om voor Ingres een monument op te richten, dat hem in alle opzichten bevallen zou. Nu het hem gebleken was, dat Gleyres producten dezen niet bevielen, was hij heer en meester om ze te vernietigen. Gleyre was diep gekrenkt. Maar hij zweeg. Neen, toch, hij zweeg niet, doch drukte heel zijn smart en zijn teleurstelling uit in zijn „Verloren illusies,” het laatste stuk, dat hij in het Salon van het Louvre deed plaatsen.

Daar is de kunstenaar eenzaam aan het strand der zee neergezeten, en moedeloos heeft hij, de kunstdichter, het speeltuig neergelegd. Met gebogen hoofd staart hij zwijgend over de golven van den tijdstroom, die komen en gaan, en telkens nieuwe lading in zijn barken voor de menscheit medebrengen. En plotseling verheldert zich zijn blik. Zou het waar zijn? Daar nadert een bark, en hen, die ze draagt, . . . hij herkent ze: 't zijn zijn vroegere illusiën, die hij reeds verloren waande! Zie, daar naderen ze over de kalme zee, met een wolkelozen hemel boven zich, waaruit zacht glinsterende lentestralen al zijn illusiën en de bark, die ze voert, in zilvergoud hullen. En sprakeloos ziet hij het aan: straks zal hij het speeltuig grijpen en zingen, en dan, dan zal hij weer naar het penseel grijpen en, na zooveel jaren, weer een stuk in de kunstzaal van het Louvre exposeren. Dat stuk zal hij noemen: „Teruggekeerde illusies.”

Verloren illusies, — wie kent ze niet, vooral onder onze jongelieden? Wie gevoelde niet de pijn, het Beloofde Land uit de verte te mogen aanschouwen en toch niet daarin te mogen treden? Neen, wij dwepen niet met hen, die zonder illusies het schoone, rijke leven binnentreden; zij maken het kouder dan hun eigen ziel, duisterder dan het eigen hart. Wij verblijden ons in het glinsterend oog, dat van liefde tot het leven tintelt, in den bekorenden glimlach, die de menscheit met vertrouwen tegentreedt, in de open gelaatstrekken, waaruit de hope spreekt. Maar toch, waarom moet dat oog verduisteren, waarom moet die glimlach vaak sterven, waarom moeten die trekken

zich plooiën? Zoolang onze jonge mannen en vrouwen hun verwachtingen gronden op de menscheit, en op den mensch, op eigen en anderer standvastigheid en deugd, zoolang zij niet onthouden, dat de aarde draait, en „wij draaien met den aardbol mee!” zoo lang zullen er illusies verloren gaan voor jonge herten. Ware het slechts voor jonge herten alleen! 't Is goed, dat de mensch het juk in zijn jeugd draagt!” zegt de Schrift, en wij gelooven het mede, want zonder dat juk der jeugd, zonder haar teleurstellingen en verloren illusies, leert hij niet hopen en stil zijn op het heil des Heeren.

Het heil des Heeren!

Neen, wie dáárop wacht, dien wachten geen verloren illusies. Hij toch kent zichzelf bij het licht van Gods Woord, en weet, dat hij noch zichzelf, noch anderen vertrouwen kan. Hij vraagt niet, wat de wisselende meening van den tijd wil, maar hij heeft in dat Woord een absoluten maatstaf, ook voor zijn arbeid. Niet, wat de wereld op zeker oogenblik edel en rein, goed en schoon heet, neemt zijn voorstellingsvermogen in, maar zijn penseel en zijn harp, zijn beitel en zijn schrijfstift, worden geïnspireerd door de gedachte, dat hij die alle en geheel wijden wil aan de eer zijns Gods. Zijn talent komt van boven en naar boven keert het weer. En de hand, die hem bestuurt, is die van Hem, die te allen tijde blijft de onuitputtelijke bron van het schoone, reine en goede, de groote Kunstenaar, die Zijn wereld zoo schoon heeft geschapen en het menschenleven zoo rijk heeft gemaakt, die de herten der menschen vormt in duizend variatiën en de purperen avondzon doet ondergaan in de blauwe zee. En wat dan ook de smaak en de mode willen, of zelfs de heerschende tijdgeest, zoo zijn geweten en zijn hart bij den laatsten blik op zijn kunstarbeid getuigen:

„'t Kwam van U neder;
't Keert tot U weer!”

dan ziet hij zijn illusie vervuld, want hooger illusie kende hij niet.

Wie zóó de kunst beoefent, het zal hem nooit overkomen, als hij zijn Jupiter voltooid heeft, met Phidias voor zijn eigen god te knielen; want hij *maakt* zich zijn God niet, hij zou het niet *willen* doen, want hij zou het van te voren weten, dat hij zich *verloren illusies* schiep.

En al zijt gij geen kunstenaar of kunstnares, toch kan uw leven ook rijk zijn aan verloren illusies, zoo het Woord onzes Gods u niet tot een lamp voor uw voet en een licht is op uw pad. Straalt dit op uw weg, dan ziet ge de schoonste bloemen, niet van illusie, maar van werkelijkheid, bloeien onder en tusschen het eenvoudige gras aan uw zijde; dan ziet ge gouden randen om de donkere wolken boven uw hoofd; dan, al is het pad duister . . .

Mijn moeder was geen kunstnares, maar als zij de laatste hoofdstukken van de Openbaringen gelezen had, — en zij las ze vaak! — dan schitterde haar oog, en dan vertelde zij van het eind van dat pad. Dan kon zij schilderen, dat geen kunstenaar het haar verbeteren kon. Dan kleurde zij den Dood zelfs als een engel des lichts. En als zij dan over haar hemel vertelde, zóó mooi, dat we haar met een ongeloofig gezicht aanstaarden, als wilden we vragen: „Moeder, zou dat niet tegenvallen?” dan sprak zij zoo eenvoudig: „Al zou moeder het u nog tienmaal mooier vertellen, het zal nóg mooier zijn. Wie dáár komt, zal zeggen als de koningin van Scheba, toen zij de heerlijkheid van koning Salomo had aanschouwd: „De helft is mij niet aangezegd!”

Zij is daar, en keert niet weer tot ons. Maar als zij kon, zou zij het schilderen en onder haar stuk plaatsen:

„Overtroffen illusies!”

P. J. K.

